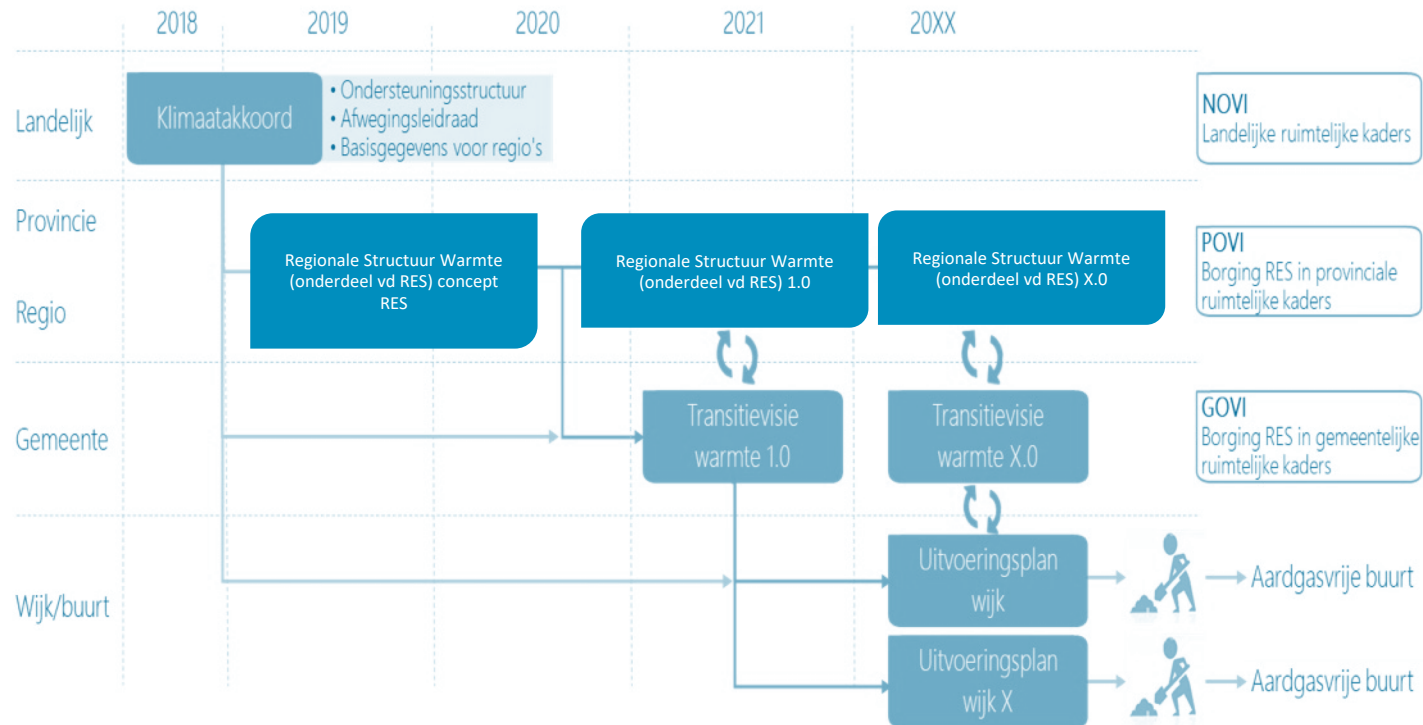

De energietransitie en het elektriciteitsnet

1. bestuurlijke opgave
2. warmte en elektriciteit
3. elektriciteit en infrastructuur
4. infrastructuur en ruimte

Bestuurlijke opgave

Stelling: zonder aardgas is warmte een lokale / regionale bestuurlijke opgave

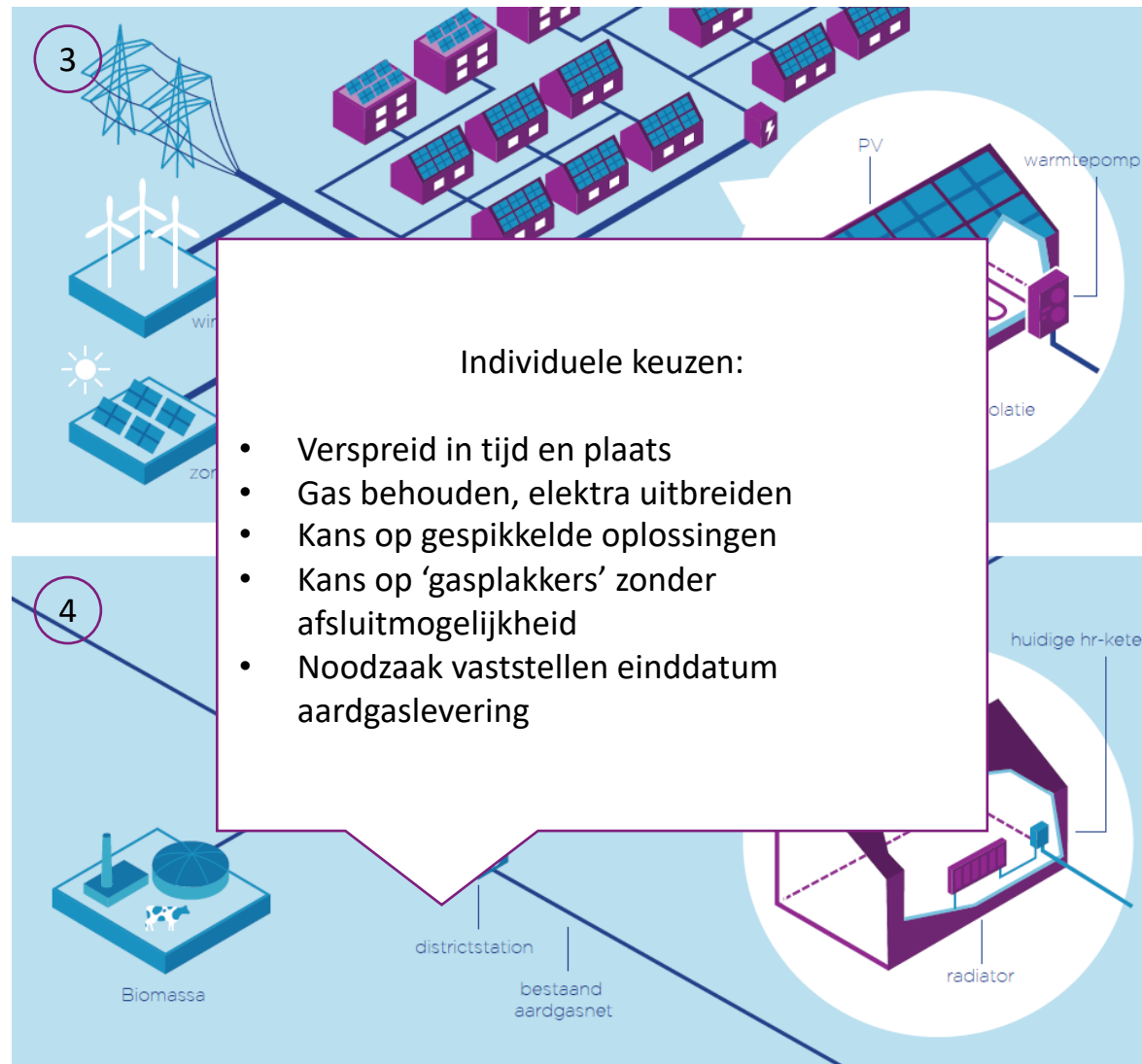
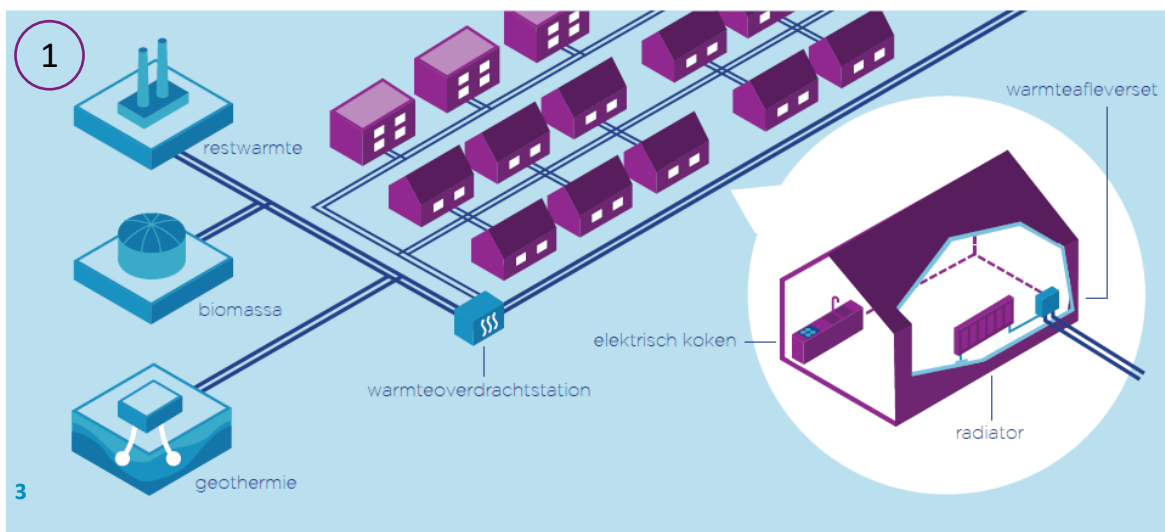

Warmteoplossingen

De keuzes op hoofdlijnen, maar wie maakt die keuze...?

4 categorieën:

- 1 Collectieve warmte (HT/LT)
- 2 **Hybride systemen (E + G)**
- 3 **Elektrisch (meerdere varianten)**
- 4 **Duurzaam gas**

Vermogensvraag in Nederland

Uitdaging: verschuiving van gasvraag naar elektriciteit

liander

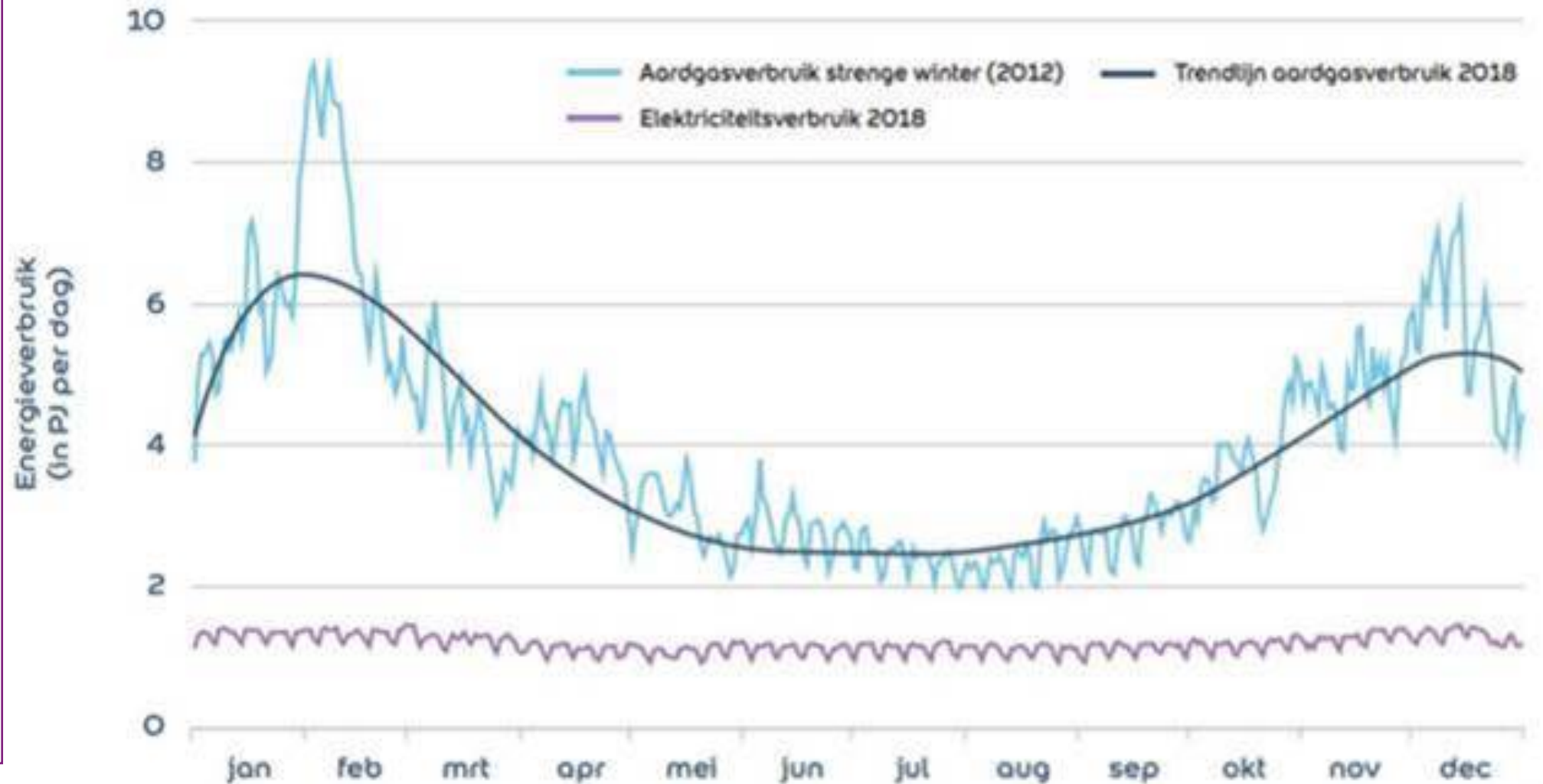
Toelichting:

1 m³ aardgas is ca 10 kWh

Woning:
Gemiddeld 1500 m³/jaar
komt overeen met 15.000
kWh/jr elektriciteit
(is nu gemiddeld 2.500 kWh)

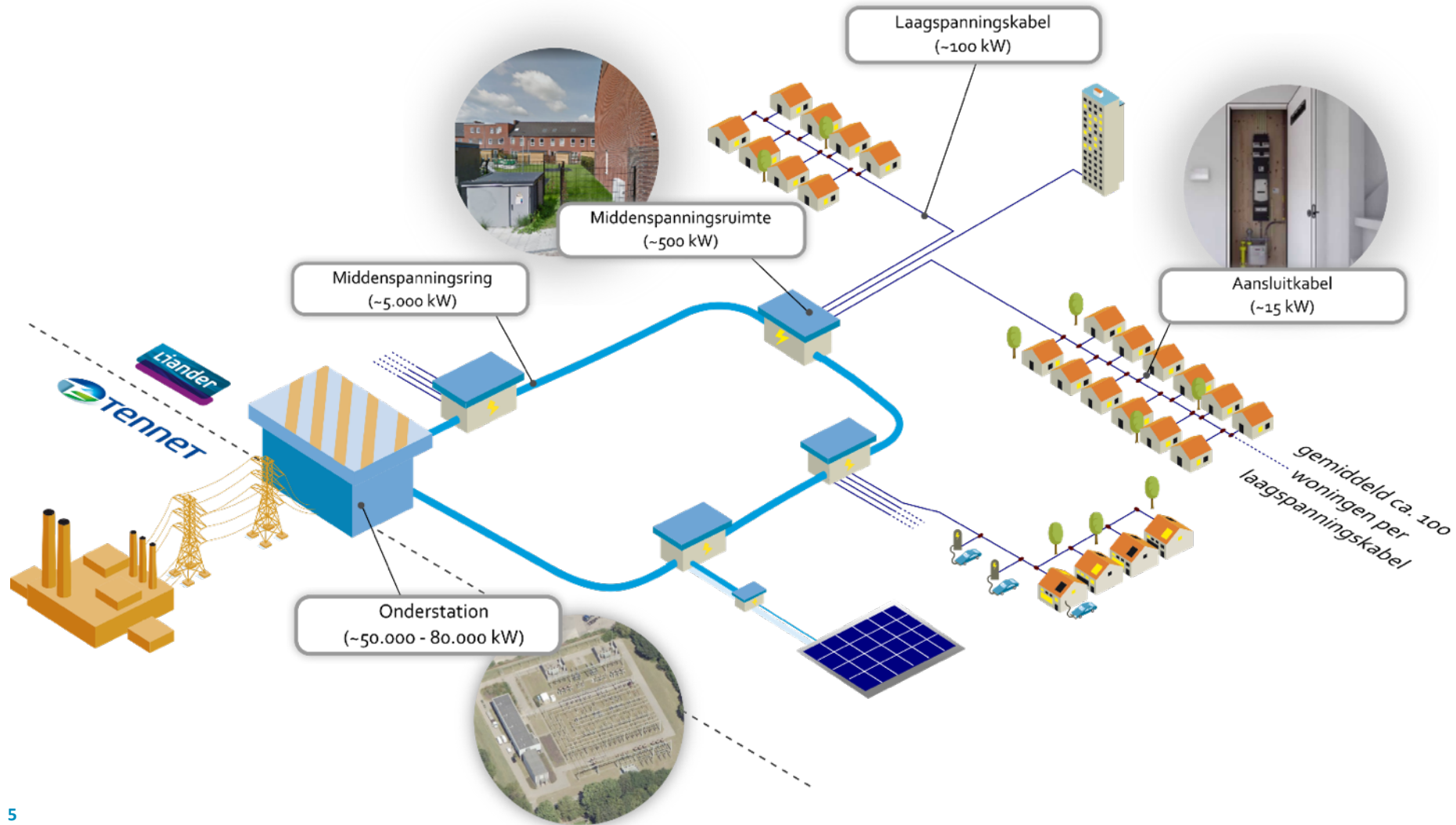
dus:

Energie voor woningwarmte
is ca 6 keer groter dan
elektriciteitsvraag.

Het elektriciteitsnet in vogelvlucht...

De impact van kleinverbruikers werkt door op het gehele netwerk

Warmtekeuzen en het elektriciteitsnet ...

Effect van warmteroutes op distributie van gas en elektriciteit

warmtevoorziening & infrastructuur	aansluitingen in de woning	ELEKTRICITEITSNET		GASNET	
		woningen per transformator	bovengronds ruimtebeslag	woningen per districtstation	bovengronds ruimtebeslag
huidige situatie (E+G) 	 E G W	 400	 25 m ² (1 transformator)	 500	 5 m ² (1 districtstation)
all electric (E) 	 E G W	 150	 75 m ²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
HT Warmte (E+W)* 	 E G W	 250	 50 m ²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
LT warmte (E+W)* 	 E G W	 200	 50 m ²	geen gasinfrastructuur in de wijk nodig	geen bovengronds ruimtebeslag
hybride (E+G) 	 E G W	 200	 50 m ²	 1.000	 5 m ²

Let op: Het aangegeven aantal woningen en ruimtebeslag zijn indicatief en bedoeld ter beeldvorming.

* De warmte-infrastructuur heeft een bovengronds ruimtebeslag, denk hierbij aan locaties voor de warmte opwekking, back-up voorziening, pompstations en warmte overdracht stations. Aangezien warmte-infrastructuur niet tot de taken van de netbeheerder behoort, zijn deze hier niet gespecificeerd. Een warmtebedrijf kan hier inzicht in verschaffen.

** Naast het bovengrondse ruimtebeslag kan de warmte-infrastructuur ook een significante impact hebben op de ondergrondse ruimte. Hoe groot dit ruimtebeslag is, is afhankelijk van de gekozen warmtevoorziening.

*** Aanvullend is in het [basisdocument energie-infrastructuur](#) meer informatie te vinden over kosten en ruimtebeslag van aanpassing van de infrastructuur buiten de wijk.

Waarom is tijdigheid zo belangrijk?

Werken aan het net kost tijd en ruimte

stations	ruimtebeslag	doorlooptijd	kosten in €, excl grond
EHS/HS station Vermogen: >500 MVA 	 40.000 - 100.000 m ²	 7 - 10 jaar	 > 100.000.000
HS/TS station Vermogen: 100-300 MVA 	 15.000 - 45.000 m ²	 5 - 7 jaar	 > 25.000.000
HS/MS station Vermogen: 100-300 MVA 	 15.000 - 40.000 m ²	 5 - 7 jaar	 > 25.000.000
TS/MS station Vermogen: 20-100 MVA 	 2.000 - 10.000 m ²	 2,5 - 5 jaar	 1.500.000 - 10.000.000
MS station Vermogen: 10-40 MVA 	 200 - 4.000 m ²	 2,5 - 3 jaar	 1.300.000 - 6.500.000
MS/LS station Vermogen: 0,2-1 MVA 	 10 - 35 m ²	 0,5 - 1 jaar	 35.000 - 250.000

Aandachtspunten:

- Hoe lager de capaciteit, hoe groter de aantallen (MSR >> HS);
- 70% van realisatietijd is plannen en vergunnen;
- Hoe eerder we weten wat nodig is, hoe beter we die kunnen realiseren;
- Ondergrondse infrastructuur kost ook ruimte in combinatie met overige infra (telecom, water, riool, warmte);
- Kosten van infra worden veelal doorberekend per aansluiting of transporttarief;

Energie is ook ruimte:

De harde praktijk....

● HT-warmte + EV & PV midden-scenario

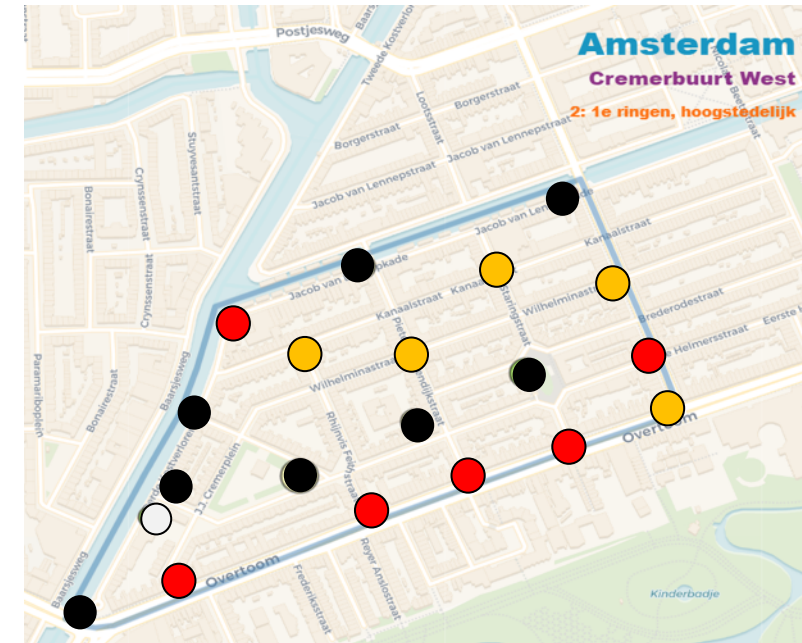
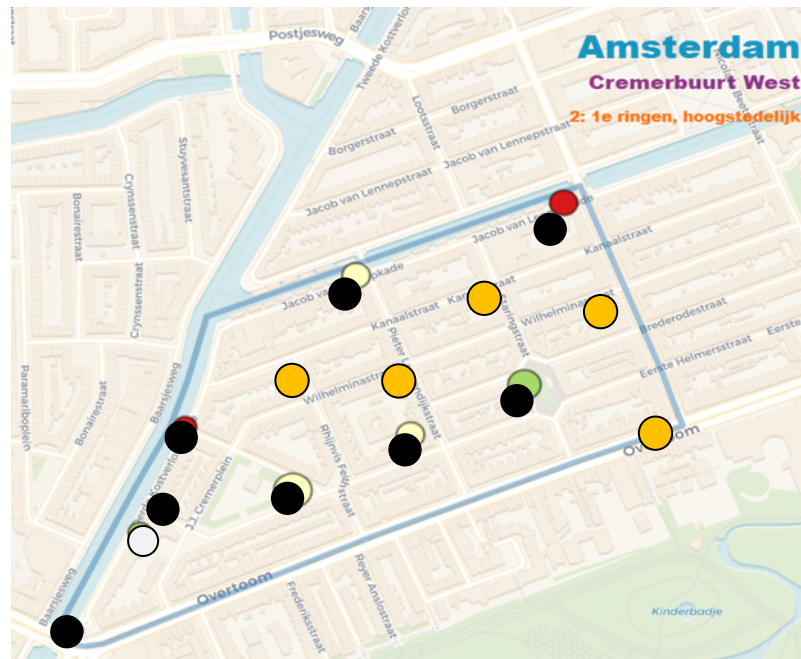
- Momenteel (okt 2018) zijn er 8 MSR-locaties in de wijk, voor met name woningen.
- Er blijven 8 MSR locaties benodigd in de wijk voor voeding van woningen met daarnaast 1 voor bedrijven (○), totaal 9 MSR-locaties.
- Bestaande MSR-locaties moeten naar behoefte verzwaard worden.

● MT-warmte + EV & PV midden-scenario

- 13 MSR locaties benodigd in de wijk voor voeding van woningen met MT warmte met midden-scenario EV & PV met daarnaast 1 voor bedrijven (○), totaal 14.
- Bestaande MSR-locaties moeten naar behoefte verzwaard worden.
- 5 MSR-locaties dienen toegevoegd te worden voor additioneel vermogen voor elektrische tapwaterverwarming in de woningen t.a.v. scenario HT-warmte.

● LT-warmte + EV & PV midden-scenario

- 19 MSR locaties benodigd in de wijk voor voeding van woningen met MT warmte met midden-scenario EV & PV met daarnaast 1 voor bedrijven (○), totaal 20.
- Bestaande MSR-locaties moeten naar behoefte verzwaard worden.
- 6 MSR-locaties dienen toegevoegd te worden voor additioneel vermogen voor elektrische ruimteverwarming in de woningen t.a.v. scenario MT-warmte.

8

8 MSR's voor 3600 woningen
+ 1 MSR voor bedrijven

13 MSR's voor 3600 woningen
+ 1 MSR voor bedrijven

19 MSR's voor 3600 woningen
+ 1 MSR voor bedrijven

Warmtetransitie en netimpact

Boodschap van uw netbeheerder

- De warmtetransitie is een belangrijke en niet te onderschatten bestuurlijke opgave;
- Warmtekeuzen kunnen grote impact hebben op de infrastructuur, met name elektriciteit;
- Infrastructuur doet een beroep op schaarse ruimte, zowel boven als onder de grond;
- De warmtetransitie is daarom verbonden met andere beleidsopgaven (ruimte, economie, wonen, bereikbaarheid, infra)

